

„Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok” a pénzügyi szolgáltatások szektorában

TÁRCZY EDIT ZSUZSUNNA
III. évf. nappali tagozatos doktorandusz
Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar,
Deák Ferenc Állam – és Jogtudományi Doktori Iskola, Kereskedelmi Jogi Tanszék

1. Bevezetés

2009. november 24-én a Centre for European Policy Studies (továbbiakban: CEPS)¹ és a Van Dijk Management Consultants² közzé tették egy jelentést,³ melyben a – magyar fogalmak szerinti – gazdasági erőfölénnyel való visszaélés egy esetét és más lehetséges tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat vizsgáltak a pénzügyi szolgáltatások szektorában való megjelenésük tükrében.

Az Európai Bizottság 2010. január 15-én bocsátotta ki konzultációs dokumentumát,⁴ mely az említett beszámolóval azonos témájú Bizottsági tanulmányra reflektál.⁵ A Bizottság felhívta az érintetteket, hogy április 14-ig küldjék el véleményeiket. Június 17-én tette közzé a Bizottság a vélemények összegzését tartalmazó dokumentumát.⁶

¹ A CEPS egy brüsszeli székhelyű kutatóintézet, melynek kutatási területét az Európai Unió belüli események és problémák alkotják. Kutatási területei közé tartoznak pl.: az EU különböző politikái, energiaszektor, klímaváltozás, pénzügyi piacok, gazdaságpolitika, és a kereskedelmi fejlesztések.

<http://www.thinktank.hu/ceps> (2010.11.14.).

<http://www.ceps.eu/category/ceps-menu/ceps-research-areas> (2011.01.25.).

² Ez egy konzultációs vállalat, mely a Van Dijk-csoport tagja. Ügyfeleinek nyújtott szolgáltatásai között szerepel pl. a fejlesztés és az információs management is.

A Van Dijk-csoportot 1959-ben alapították, jelenleg tizennégy vállalat tartozik hozzá, melyek Európában, Japánban és Amerikában találhatóak. Legfőbb tevékenységeik: szervezéssel kapcsolatos konzultáció, számítógépes szolgáltatások és elektronikus publikálás.

http://www.vandijkmc.com/en/services_2.aspx (2010.11.14.).

http://128.176.101.170/eclip/institute/bvd/bvd_profile.htm (2010.11.14.).

³ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report.

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/tying/report_en.pdf (2010.10.20.).

⁴ Consultation document on the study on tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector.

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/tying/consultation_en.pdf (2010.10.21.)

⁵ E tanulmány a Bizottság egy olyan Fehér Könyvében jelent meg 2007-ben, mely az Európai Unió jelzáloghitel-piacának integrációjáról szólt.

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/White_Paper_MC.pdf (2010.11.14.).

⁶ Summary of responses to the public consultation on the study on tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector.

http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/docs/tying/summary_responses_en.pdf (2010.11.13.)

Február 25-én pedig a FIN–USE⁷ tette közzé véleményét⁸ a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos tagállami tapasztalatokról.

Jelen tanulmány a továbbiakban – a jelentés, a konzultációs dokumentum, az összegző dokumentum és a FIN–USE véleményének segítségével – egy részletesebb képet próbál nyújtani a „tiszteségtelen kereskedelmi gyakorlatok” pénzügyi szolgáltatások szektorában való megjelenéséről, azzal a megjegyzéssel, hogy a területi korlátok miatt ez a cél nem teljesíthető maradéktalanul.

2. Jelentés a tyingről és más lehetséges tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról a pénzügyi szolgáltatások szektorában

2.1. Alapvetések

A pénzügyi szolgáltatások – beleértve a banki szolgáltatásokat, és a biztosításokat is – fontos szerepet töltenek be az Unió gazdaságában. Az elmúlt húsz évben a legfőbb cél egy egységes piac létrehozása volt.

Az egység létrehozása érdekében a Bizottság 2005-ben egy szektorális vizsgálatot kezdeményezett, melyet csak két év múlva zárt le. A vizsgálat megállapította, hogy egy gyakorlat igen nagy számban fordult elő valamennyi tagállamban.

Ezt az esetet tying-nak, azaz szabad fordításban: összekötésnek nevezik. A 2009-es jelentés a következő módon határozza meg: akkor állapítható meg, ha két, vagy több terméket egy csomagként értékesítenek, és közülük legalább egy termék önmagában nem kapható.⁹

A 2009-es jelentés alapvetően három területre koncentrál:

- az első csoportba tartozik a tying, az ún. tiszta csomagolás (pure bundling), a kevert csomagolás (mixed bundling), végül a kizárólagos és exkluzív megállapodások (preferential and exclusive agreements):
Pure bundling akkor állapítható meg, ha a tying-nál említett csomag egyik eleme sem kapható önmagában, és ha ezeket az elemeket állandó arányban kínálják megvételre. Mixed bundling akkor állapítható meg, ha két, vagy több terméket egy csomagban értékesítenek, habár mindegyik termék önállóan is megvásárolható.¹⁰ A kizárólagos és exkluzív megállapodá-

⁷ A FIN–USE a pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos szakértői fórum, melyet az Európai Bizottság állított fel 2004-ben, feladata segíteni a pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos politika fejlődését, a fogyasztók/használok szemszögéből.

http://ec.europa.eu/internal_market/fin-use_forum/index_en.htm (2010.11.22.).

⁸ FIN–USE opinion on national experiences on unfair commercial practices in the EU.

http://ec.europa.eu/internal_market/fin-use_forum/docs/unfair_commercial_practices_en.pdf (2010.11.13.).

⁹ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 12., 13. o.

¹⁰ Ez utóbbi egyik aloszele az ún. több termékes árcsökkenés (multi-product rebate), amikor a teljes csomag ára alacsonyabb, mint az egyes termékek ára összesen, vagyis a csomag megvétele előnyösebb a fogyasztó számára, mint a termékek külön – külön való megvásárlása. Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 13. o.

sok esetben a pénzügyi szolgáltatás nyújtója már szerződéses kapcsolatban áll a fogyasztóval és egy harmadik félre bízta a kiegészítő szolgáltatás nyújtását, vagy kedvezőbb pénzügyi feltételeket kínál, ha a fogyasztó attól a kiválasztott harmadik féltől vásárol, akivel a szolgáltatás nyújtója kizárólagos megállapodást kötött.

- feltételhez kötött gyakorlatok (conditional sales practices):
  - a) gyakorlatok, melyeknél a szolgáltatás nyújtása feltételekhez kötött, pl. egy akció elfogadásához (conditional accesses)
  - b) gyakorlatok, melyeknél a kedvezőbb szerződési feltételek nyújtása egy speciális viselkedéshez kötődik, pl. a bank nem számít fel díjat a hitelkártya után, ha annak birtokosa minden évben többet költ, mint a kapott összeg. Utóbbi gyakorlatokat feltételes engedményeknek is nevezik.
- agresszív kereskedelmi gyakorlatok¹¹

A tying-hoz a magyar jogrendszerből a gazdasági erőfölény egyik tipikus – a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényben található (továbbiakban: Tpv.) – magatartása áll a legközelebb: a fél az áru szolgáltatását, átvételét más áru szolgáltatásától, átvételétől, továbbá a szerződéskötést olyan kötelezettségek vállalásától teszi függővé, amelyek természetüknél fogva, illetve a szokásos szerződési gyakorlatra figyelemmel nem tartoznak a szerződés tárgyához.¹²

A feltételhez kötött gyakorlathoz szintén ez hasonlít a leginkább, illetve még egy másik fogalom: az üzleti kapcsolatokban – ideértve az általános szerződési feltételek alkalmazásának esetét is – tisztességtelenül vételi vagy eladási árakat megállapítani, vagy más módon indokolatlan előnyt kikötni, vagy hátrányos feltételek elfogadását kikényszeríteni.¹³

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény (továbbiakban: Fttv.) és a Tpv. fogalmaival való összehasonlítást a jelentés címe indokolja, mely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról beszél, de meghatározásai nem fedik az Fttv. gyakorlatait, viszont közelednek a Tpv.-ben szereplőkhöz, bár a gazdasági erőfölény nem fogalmi elemük. Mivel így nem lehet az említett két törvénybeli fogalmakról beszélni, a következőkben a fogalmak a jelentésben szereplő néven szerepelnek, azaz: tying, tiszta csomagolás, kevert csomagolás, több termékes árcsökkenés, kizárólagos és exkluzív megállapodások, feltételhez kötött gyakorlatok (feltételhez kötés, magatartáshoz kötés), agresszív gyakorlatok.

A fent említettek indokolják a címben, valamint az eddigiek során is alkalmazott idézőjelet, s mivel nem beszélhetünk a klasszikus értelemben vett tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról, így a jelentésbeli gyakorlatok a továbbiakban tisztességtelen versenycelekményként szerepelnek.

Meg kell azonban jegyezni a jelentés címe kapcsán, hogy a készítő jelezték, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmáról szóló 2005/29/EK irányelv (az Fttv. előzménye) alkalmazható a tying, a csomagolás, az árcsökkenés, valamint a kizárólagos és az exkluzív megállapodások vonatkozásában,

¹¹ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 13., 14. o.

¹² Tpv. 21. § f) pont.

¹³ Tpv. 21. § a) pont.

az irányelv generál klauzulája miatt.¹⁴ A klauzula szerint tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat az, ami ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel és a fogyasztót olyan termék megvételére készíti, melyet egyébként nem vásárolna meg, vagy olyan fogyasztói magatartásra készíti, melyet egyébként nem tanúsítana.¹⁵

A későbbiek során a készítőik még egyszer kitértek az irányelv alkalmazhatóságának kérdésére. Kifejtették, hogy az irányelv valójában csak az agresszív gyakorlatok vonatkozásában tartalmaz szabályokat, de a fogalmak nem azonosak a jelentésbeliekkel – ahogy erről már volt szó. A megtévesztő gyakorlatokkal kapcsolatos rendelkezések alkalmazhatóak a tying, a csomagolás, a feltételhez kötött gyakorlatok és néhány agresszív gyakorlat esetében, ha nem megfelelő pénzügyi szolgáltatáshoz vezetnek, vagy megtévesztik a fogyasztót a nyújtott szolgáltatással kapcsolatos kockázatok vonatkozásában. Az irányelv agresszív gyakorlatokra vonatkozó szakaszai alkalmazhatóak a tying-ra, a tiszta csomagolásra és néhány agresszív gyakorlatra is.¹⁶

Összességében a jelentésbeli fogalmak kapcsán az irányelv alkalmazhatósága a következők szerint alakul:

- tying és tiszta csomagolás esetén: ha a gyakorlat ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel és torzítja a fogyasztó gondolkodását, választási lehetőségeit,
- kevert csomagolás és több termékes árcsökkenés esetén: ha a gyakorlat ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel és torzítja a fogyasztó gondolkodását, választási lehetőségeit,
- kizárólagos és exkluzív megállapodások: ha a gyakorlat ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel és torzítja a fogyasztó gondolkodását, választási lehetőségeit,
- feltételhez kötött gyakorlatok és egytermékes árcsökkenés: ha a gyakorlat ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel és torzítja a fogyasztó gondolkodását, választási lehetőségeit,
- agresszív gyakorlatok: alkalmazható, bizonyos esetekben (bizalmi kapcsolattal való visszaélés,¹⁷ irányítás¹⁸) a nemzeti implementálásról függően alkalmazható¹⁹

¹⁴ A jelentésben szereplő megfogalmazás nem pontos, inkább összegző. A klauzula ugyanis így szól: tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat az, ami ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel és jelentősen rontja, vagy valószínűleg jelentősen ronthatja az átlagos fogyasztó termékkel kapcsolatos gazdasági magatartását, akihez eljut (a gyakorlat), vagy aki a címzettje (a gyakorlatnak), vagy aki a csoport átlagos tagja, ha a kereskedelmi gyakorlat kifejezetten a fogyasztók egy bizonyos csoportja felé irányul. 2005/29/EK irányelv 2. fejezet 5. cikk 2. pont.

¹⁵ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 28., 29. o.

¹⁶ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 135., 136. o.

¹⁷ Pl. a pénzügyi közvetítő rábírja a másik felet a folyószámla, vagy a befektetési portfólió túlzott használatára és kihasználja a megbízó ismereteinek hiányát. Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 14. o.

¹⁸ Általában a jelzalog piacon alkalmazzák, amikor a kölcsön felvevőjének hangsúlyozzák a kockázatokat, hogy így magasabb összegű kölcsönt vegyen fel. Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 14. o.

¹⁹ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 149. o.

2.2. Versenyselekmények a tagállamokban

A tagállamok a következő főbb kategóriába sorolhatóak be a jogi szabályozás szempontjából (természetesen – tekintettel a tisztességtelen versenyselekmények több jogterületen átívelő jellegére – egyes államok több kategóriába is beletartoznak):²⁰

- tagállamok, melyekben külön rendelkezések alkalmazandóak a tying és egyéb tisztességtelen versenyselekmények tilalmára nézve: pl. Ciprus, Finnország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia, továbbá:
- kifejezetten a pénzügyi szektorbeli tying-ra vonatkozó szabályok léteznek Franciaországban, Írországban, Portugáliában és Dániában is, bár ez utóbbiban a szabályozás csak a pénzügyi eszközökre vonatkozik,
- a fogyasztóvédelmi és a polgári jog általános szabályai alkalmazandóak Belgiumban, Bulgáriában és Romániában,
- Belgiumban, Franciaországban és Írországban külön szabályok vonatkoznak az árcsökkenéssel kapcsolatos gyakorlatokra és a kizárólagos és exkluzív megállapodásokra, még akkor is, ha nem tartoznak a versenyjogi szabályok hatálya alá,
- Franciaország az egyetlen tagállam, ahol a kéréstlen ajánlatokra²¹ nézve külön szabályok léteznek, más államokban a fogyasztóvédelmi jog rendelkezései alkalmazandóak
- tagállamok, melyekben külön rendelkezések nem léteznek, de a kapcsolódó problémákat figyelembe veszik, és folyamatosan nyomon követik: pl. Hollandia, Olaszország, Spanyolország, Ausztria, Cseh Köztársaság, Észtország, Németország, Görögország, Málta, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Szlovénia és Svédország, továbbá:
- az Egyesült Királyságban a versenyhivatalok foglalkoznak a szóban forgó versenyselekményekkel. A fogyasztói oldalról az Office of Fair Trading foglalkozik a megtévesztő reklámokkal és a tisztességtelen feltételekkel,
- tagállamok, melyekben a kartellekre vonatkozó szabályok/versenyjogi szabályok (is) alkalmazandóak: pl. Magyarország, Írország.

A tying-gal kapcsolatos kutatások során a jelentés készítői megállapították, hogy általában a bejelentett tisztességtelen esetek 1–9%-ánál bizonyított azok tisztességtelen volta.²²

²⁰ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i.m. 25., 26., 151., 152. o.

²¹ Termék, vagy szolgáltatás felajánlása kéréstlenül, vagyis a fogyasztó kifejezett kérése hiányában, valamint egyértelmű nyomás gyakorlása annak érdekében, hogy a fogyasztó elfogadja az ajánlatot (az agresszív gyakorlatok egyik esete).

Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i.m. 14. o.

²² Magasan a 9% feletti arány született Lengyelország (17%) és Olaszország (19%, 20% – a két vizsgálat során) esetében. Azok a tagállamok, ahol a leggyakoribb a tying: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Észtország, Franciaország, Magyarország, Olaszország, Szlovákia, Szlovénia, Hollandia és az Egyesült Királyság.

Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 337. o. 86. táblázat.

Kevert csomagolás esetén szintén a bejelentett tisztességtelen esetek 1–9%-ánál állapították meg azok tisztességtelen voltát.²³

A kizárólagos megállapodások vizsgálata alapján az ilyen jellegű megállapodások 72,9%-át hazai partnerrel kötik meg, és általában valamilyen mértékű hasznot biztosítanak a fogyasztónak. Ugyanakkor az esetek 11%-ánál nem keletkezett haszon. Ezek a megállapodások három tagállamban fordultak elő: Olaszországban (pl. jelzalog és életbiztosítás kombinációja kapcsán), Szlovéniában (pl. hitelkártya és fizetési eszközök biztosításának kombinációja kapcsán) és Lettországban (pl. takarékbetét és banki letét kombinációja kapcsán).

Feltételhez kötött gyakorlatok – melyek nem jártak haszonnal – Belgiumban, Cipruson, a Cseh Köztársaságban, Dániában, Észtországban, Finnországban, Magyarországon, Írországban, Olaszországban és az Egyesült Királyságban fordultak elő.

A feltételhez kötések vizsgálata során az alábbiak állapíthatók meg: az esetek 17%-ánál nem keletkezett semmiféle haszon a fogyasztók számára, ezek általában banki szolgáltatásokhoz kapcsolódnak. A biztosítási és befektetési szektorokhoz kapcsolódó feltételhez kötések Belgiumban és Írországban fordultak elő. A jelzalogkölcsonnel, fogyasztói hitellel, hitelkártyával és a hiteltűlépéssel kapcsolatos feltételhez kötések Cipruson és Olaszországban fordultak elő.

Ami az agresszív gyakorlatokat illeti, meglehetősen nehéz azonosítani őket, így a jelentés készítői azokat az eseteket kutatták fel, amikor a befektetési tanácsokat valamilyen hosszú lejáratú eszközzel, pl. fogyasztói hitellel kapcsolták össze. A legtöbb Lengyelországban, Ausztriában és különösen Észtországban fordult elő.

Összességében: a tying és a tiszta csomagolás a leggyakrabban előforduló versenycselekmények a vizsgálatok tárgyát képezők közül, ezek alkotják az esetek 31,7%-át. Ezeket követi a pénzügyi előnyökkel/hátrányokkal nem járó kevert csomagolás gyakorlata: 26,6%. Az esetek 16,2%-ánál pedig kizárólagos kedvezményeket (pl. árcsökkentést) nyújtanak, feltéve, hogy a fogyasztó bizonyos áruk kombinációját megvásárolja (kevert csomagolás).²⁴

3. Kérdések és válaszok

A konzultációs dokumentum elődje – a már említett, jelentéssel azonos témájú – Bizottsági tanulmány hármas céllal íródott:

- átfogó kép nyújtása a tying és más lehetséges tisztességtelen versenycselekmények előfordulásáról a pénzügyi szektorban,
- az érintett piac jellemzése és elemzése,
- az említett versenycselekmények lehetséges hatásairól mennyiségi és minőségi elemzés nyújtása.

²³ 9% feletti szám született Olaszország (18% és 19% – a két vizsgálat során), Dánia (16% és 17% – a két vizsgálat során), a Cseh Köztársaság (12% és 13% – a két vizsgálat során), valamint Belgium (15% és 16% – a két vizsgálat során) esetében.

Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 338. o. 87. táblázat

²⁴ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report i. m. 345., 363., 371., 405., 407., 409. o.

Az adatok alapján, a pénzügyi szolgáltatásokat azért kapcsolják össze a tying-gal és a kevert csomagolással, hogy csökkentsék a kockázatokat, továbbá költséghatékonysági megfontolásból és kereskedelmi stratégia miatt. A fel-tételhez kötött gyakorlatokat ugyanakkor kockázatcsökkentési megfontolás-ból alkalmazzák.²⁵

A konzultációs dokumentum több kérdést is intézett az érintettekhez, melyekre az adott válaszokat a már említett összegző dokumentum tartalmazza.

A Bizottsághoz 55 válasz érkezett a következő csoportoktól: fogyasztók és használók, pénzügyi szektorbeli kereskedelmi egyesületek, pénzügyi szektorbeli ipari szövetségek, pénzügyi szolgáltatók, tagállami hatóságok, akadémiák, részvényesek stb.

A válaszok döntő többségét, 47%-át az ipari szövetségek szolgáltatták.

Az első kérdés: egyetért-e a tanulmány megállapításaival, következtetéseivel?

Általában az ipari szövetségek nem értettek egyet a konklúziókkal, jelezték, hogy – az agresszív gyakorlatoktól eltekintve – a tying és a kevert csomagolás nem jártak mindig hátrányos következménnyel a fogyasztók számára. Néhányuk azt hangsúlyozta, hogy a szóban forgó versenyselekmények csak akkor károsak, ha a fogyasztónak nincs választási lehetősége, a többség viszont hangsúlyozta, hogy a fogyasztó mindig szabadon dönthet. Ezeken túl erősen tagadták az iparágak fogyasztói választást korlátozó szerepét.

Válaszul a fogyasztók jelezték, hogy igen gyakran rászorítják őket olyan termékek megvételére is (pl. a csomagolások esetében), melyekre nincs is szükségük. Továbbá, nincsenek olyan erős pozícióban, hogy visszautasítsák a felkínált, kedvezőtlen feltételeket.

A második kérdés: van-e egyéb hozzászólás, vagy tanács? – beleértve a tanulmány megállapításait alátámasztó, vagy cáfoló bizonyítékokat is.

Az ipari szövetségek – a versenyselekmények védelmében – hangsúlyozták a velük járó előnyöket, azaz a következőket: csökkentik a költségeket a fogyasztók és az ipari szereplők számára, az ipari szereplők jobban tudják kezelni a kockázatokat, a fogyasztók a termékek szélesebb köréhez juthatnak hozzá (néhány termék nem kapható önmagában), az ipari szereplők reagálhatnak a fogyasztók igényeire. Néhányan még ide sorolták a hitelekhez való jobb hozzáférést, a szolgáltatások jobb minőségét és a kölcsönökkel, hitelekkel kapcsolatos oktatás elősegítését is.

Számos ipari szövetség ellenezte a tying és a kevert csomagolás általános tilalmát, mondván, hogy ez csökkentené a szolgáltatások és a termékek színvonalát.

A harmadik kérdés: hogyan előzzük meg a tisztességtelen versenyselekményeket és azok negatív hatásait?

Az előbbiekből is leszűrhető, hogy az ipari szövetségek szerint a versenyselekményeknek nincs negatív hatása. A pénzügyi szektorbeli kereskedelmi egyesületek javasolták a pénzügyi szektor szereplőinek díjazása kapcsán a nagyobb átláthatóság megvalósítását. Számos válaszadó hangsúlyozta, hogy az árak összehasonlításának lehetősége hasznos lenne a fogyasztók számára.

A negyedik kérdés: a részvényesek tudtak-e a szóban forgó versenyselekményekkel kapcsolatos panaszokról?

²⁵ Consultation document on the study on tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector i. m. 2., 3. o.

Igen kevés válasz érkezett. A válaszoló ipari szövetségek hangsúlyozták, hogy az általuk ismert panaszok elhanyagolhatóak voltak. Néhány tagállami hatóság kifejtette, hogy míg a tisztességtelen versenycselekményekkel kapcsolatos panaszok általában nagyobb számban érkeztek, addig a tying-gal kapcsolatosak csak ritkán fordultak elő.

Az ötödik és a hatodik kérdés: szükség van-e valamilyen lépésre uniós szinten, és ha igen, milyen formában?

Az ipari szövetségek erősen ellenezték a további uniós szintű szabályozást, mondván, a létező szabályozási keret hatékony és nem bizonyított, hogy az állítólagos hátrányokat a szóban forgó versenycselekmények okozzák. Több egyesület hangsúlyozta, hogy mivel a pénzügyi szolgáltató piacok helyi szinten működnek, ezért a jogorvoslatokat is helyi szintre kell helyezni.

A fogyasztók ellenben sürgették egy Uniós szintű jogi lépés megtételét, mivel úgy találták, hogy a 2005/29/EK irányelv nem védi megfelelően a fogyasztók érdekeit.

A tagállami hatóságok nem képviseltek egységes álláspontot. Néhányan közülük egy az egész Unióra kiterjedő tilalmat javasoltak a tying-ra, míg mások kevésbé érezték szükségesnek az új jogi szabályozást.

A részvényesek fele szektorspecifikus, míg a másik fele horizontális szabályokat sürgetett. A fogyasztók és a tagállami hatóságok a szektorspecifikus, míg az ipari szövetségek inkább a horizontális szabályok tervét támogatták.

Az ipari szövetségek és a tagállami hatóságok jelezték, hogy amennyiben a jelenlegi jogalkotási irány megmarad, a költségek/hasznok elemzését el kell majd végezni, hogy megállapítsák a versenycselekmények tilalmának hatásait.

A hetedik kérdés: mit javasolnak arra az esetre, hogy ha a tying megtiltását követően a csomagolás „lépne a helyébe”, és ugyanazokkal a következményekkel járna, mint a tying?

Az ipari szövetségek egy része hangsúlyozta a problémák hiányát, mások pedig a tying-gal és a csomagolással járó előnyöket.

A tagállami hatóságok a meglévő jogi rendelkezések szigorú végrehajtását támogatták.²⁶

4. A FIN–USE véleménye

A FIN–USE véleményében nem a fent említett versenycselekményeket elemezte, hanem a 2005/29/EK irányelvben foglaltakat, öt tagállam vonatkozásában.

A tagállami adatok ismertetése előtt a szervezet összegezte, hogy a tisztességtelen elemek milyen formában jelentkeznek a leggyakrabban a banki, biztosítási szektorbeli szerződésekkel kapcsolatban:

- rendelkezések, melyek kizárják, vagy korlátozzák a bank, vagy a biztosítási cég felelősségét; kizárják a fogyasztói jogok gyakorlását; megengedik a szolgáltatások nyújtásához kapcsolódó feltételek módosítását; félreérthetőek, vagy homályosak

²⁶ Summary of responses to the public consultation on the study on tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector i. m. 2., 4–7. o.

- fontos, hogy a fogyasztók kellő információkkal rendelkezzenek arról, hogy mit tehetnek tisztességtelen feltételek/elemek esetén. A hatóságok ugyan alkalmaznak szankciókat, de csak a polgári eljárások során, és nem segítik a fogyasztókat speciális esetekben
- az elektronikus kereskedelmi jog területén pedig az információ hiánya számít gyakori problémának²⁷

A véleményben öt tagállamról esik szó, mivel azonban Németország, Írország és Franciaország esetében többségében a szabályozás a fő téma, így ezek itt nem kerülnek említésre.

Spanyolországban gyakoriak a megtévesztő reklámok. A fogyasztók a szerződéssel kapcsolatos tájékoztatáshoz általában nem tudnak könnyen hozzá jutni, valamint az gyakran nem is teljes.

A bankok on-line banki csalások esetében az ügyfélre hárítják a felelősséget, őt okolják, így az ügyfél kénytelen bizonyítani, hogy nem ő mulasztott. A bíróságok jelenleg már inkább az ügyfeleknek kedveznek az eljárások során, ennek ellenére a bankok rendszeresen megtagadják a hitelkártya jogtalan használatából eredő károk megtérítését a jogos használó számára, és a felelősséget áthárítják a használóra. Igen gyakori végül, hogy a bankok olyan döntéseket hoznak, melyekre nincs felhatalmazásuk, mint pl. amikor a fizetések rendjét állapítják meg, mindenféle szempontra tekintet nélkül, amihez nem rendelkeznek hatáskörrel.

Olaszországban a szóban forgó versenycelemek esetében eljáró hatóság többségében megtévesztő reklámok miatt szabott ki bírságot az elmúlt év folyamán, további harmincöt esetben pedig pénzügyi vállalatok és bankok számára szabott ki bírságot a fogyasztói hitellel kapcsolatos rendelkezések megsértése miatt.²⁸

5. Kitekintés – Az Amerikai Egyesült Államok

A CEPS és a Van Dijk Management Consultants az Amerikai Egyesült Államok vonatkozásában is végeztek vizsgálatot.

Az USA-ban a tying-ra vonatkozó szabályok már az 1970-es évek óta alkalmazandóak, és az antitröszt, vagyis a versenyjog területéhez tartoznak:

- Sherman Act – a monopóliumra és a kereskedelmet korlátozó szerződések tilalmára nézve tartalmaz szabályokat,
- Clayton Act – a versenyt korlátozó megállapodásokra nézve tartalmaz szabályokat,
- Federal Trade Commission Act – a tisztességtelen feltételek tilalmára nézve tartalmaz szabályokat,
- Bank Holding Company Act (1956), mely kifejezetten a tying-ra nézve tartalmaz rendelkezéseket.

²⁷ FIN–USE opinion on national experiences on unfair commercial practices in the EU i. m. 3. o.

²⁸ FIN–USE opinion on national experiences on unfair commercial practices in the EU i. m. 4., 5., 7., 8. o.

Az elmúlt években – főleg a gazdasági válság miatt – számos kritika érte a tying-ra vonatkozó szabályokat, arra hivatkozva, hogy ezek korlátozzák a bankokat, akik így nem tudnak előnyös megállapodásokat kötni a fogyasztókkal.

A tying-gal kapcsolatos esetek száma alacsony az 1970-es évek óta, a következők miatt: egyrészt, a fogyasztók vonakodnak jelenteni sérelmüket, mivel félnek attól, hogy a bankkal való viszonyuk sérülni fog; másrészt pedig meglehetősen nehéz összegyűjteni az illegális tying-ra vonatkozó bizonyítékokat (mind a fellelhetőség, mind az azonosítás szempontjából).²⁹

Az Egyesült Államokban a Federal Trade Commission (továbbiakban: FTC) az egyetlen szövetségi ügynökség, mely a fogyasztóvédelemre és a versenyre nézve is rendelkezik hatáskörrel a gazdaság szektorában. Ez egy 1914-ben alapított szövetségi ügynökség, amely a Kongresszus egyik bizottságaként jött létre, s melynek fő célja, hogy megakadályozza a tisztességtelen versenyselekményeket. 1938-tól kezdve az FTC a tisztességtelen, illetve megtévesztő tevékenységgel és gyakorlattal kapcsolatos eljárásokra nézve is rendelkezik hatáskörrel.³⁰

Az FTC a fogyasztók védelmét a pénzügyi szolgáltatások szektorában kiemelt területként kezeli. 2009-ben az Omnibus Appropriations Act előírta, hogy az ügynökség dolgozzon ki további szabályokat a tisztességtelen és megtévesztő tevékenységek, gyakorlatok tilalmára nézve, különös tekintettel a jelzálogkölcsönre. Az FTC jelezte, hogy az általa megalkotandó rendelkezések elsősorban a jelzáloggal összefüggő szolgáltatásokra fognak vonatkozni.³¹

6. Összegzés

Az ismertetett négy dokumentum adatai, megállapításai alapján a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a korábban felsorolt, jelentésbeli versenyselekmények képe közel sem egységes, annak ellenére, hogy az Unión belül egy olyan irányelv (2005/29/EK) szabályai alkalmazandóak, mely már nem engedett eltérést a rendelkezéseitől, az implementálás során azoktól nem térhetek el a tagállamok.

Ezek a gyakorlatok/versenyselekmények eredetileg is meglehetősen kényes területhez tartoznak, hiszen a fogyasztók és a gazdaságilag erősebb pozíciókban lévők közötti viszonyokban fordulnak elő, és a problémák száma csak nő, mikor a gyakorlatokat a pénzügyi szektorban vizsgáljuk. Ugyanakkor ez a vizsgálat nem mellőzhető, hiszen a pénzügyek vonatkozásában, ilyen-olyan formában és mértékben, mindenki érintett.

Az eddigi alapján – és ezt a magyar joggyakorlatban tapasztaltak is alátámasztják – a megtévesztő gyakorlatok a leggyakoribbak, míg az agresszív gyakorlatok elemzését jelentős mértékben akadályozzák az azonosításukkal kapcsolatos nehézségek.

²⁹ Tying and other potentially unfair commercial practices in the retail financial service sector – final report – annexes. 8., 12. o.
http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/tying/report_annexes_en.pdf (2010.11.29.).

³⁰ <http://www.ftc.gov/ftc/about.shtm> (2010.12.01.).

³¹ Federal Trade Commission – Fiscal year 2010 – Congressional Budget Justification Summary. 27. o.
<http://www.ftc.gov/ftc/oed/fmo/budgetsummary10.pdf> (2010.12.01.)

A tying és a csomagolás szintén elterjedt versenyselekmények, de a rájuk vonatkozó szabályok már nemcsak a fogyasztóvédelem, hanem a versenyjog területéhez is tartoznak, így vizsgálatuk és megakadályozásuk is összetettebb feladat.

Ráadásul – ahogy az összegző dokumentumból is kiderült – a piac szereplői általában tökéletesen ellentétes álláspontot képviselnek, ami sajnos érdekeik ellentétét is tükrözi.

Mindezek ellenére – vagy éppen ezek miatt – a jövőben is folytatni kell a hasonló elemzések végzését, vélemények kérését, és – amennyiben erre lehetőség nyílik – elméleti és gyakorlati változtatásokat kell alkalmazni a fogyasztók hatékonyabb védelme érdekében.